

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

מאגיה ואמונות עממיות במרחב הא"י לאור הממצא הארכאולוגי
והאמנותי - 43765

תאריך עדכון אחרון 17-09-2017

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: ארכאולוגיה והמזרח הקרוב הקדום

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר נעמה וילוז'ני

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: naama.vilozny@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס:

מורי הקורס:

ד"ר נעמה וילוז'ני

תאור כללי של הקורס:

הדיון בממצא החומרי והאמנותי הנוגע למאגיה בארץ ישראל, בסוריה ובבבל יעמוד במוקד הקורס, אליו יתלווה העיון הטקסטואלי שיוסיף היבטים אחרים הנוגעים בצדדים המעשיים של המאגיה. במהלכו נכיר את המושגים הבסיסיים הנוגעים במאגיה, נבחן את משמעותה האנתרופולוגית, הפולקלוריסטית והארכיאולוגית של המאגיה העתיקה ונכיר לעומק חפצים בשימוש מאגי; קמעות, לוחיות קללה, קערות השבעה ועוד. נעמוד על אופיים של החפצים בהקשר התרבותי בו נוצרו; נכיר את שמות המזיקים/השדים ואופיים, ננסה לזהות את דמותם החזותית וכן את דמות המגונן/המכשף; ונדון בקשר שבין המאגיה היהודית למאגיה הנוכרית בארץ ישראל ובבבל, בשלהי העת העתיקה.

מטרות הקורס:

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

בסיום הקורס הסטודנטים יהיו עשירים בידע נרחב על עשייה מאגית וחפצים שונים הנוגעים בה בקרב יהודים ועמים אחרים בעת העתיקה. ויחשפו לטקסטים רלוונטים בני התקופה.

דרישות נוכחות (%) :

100

שיטת ההוראה בקורס:

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. שיעור מבוא - הכרת המושג מאגיה והיבטיו הארכיאולוגיים
2. קמעות - סוגיהם ושימושם
3. תכשיטים מאגיים
4. עין הרע - מראות וצלמיות מאגיות
5. המאגיה היהודית מימי בית II ועד שלהי העת העתיקה
6. לוחיות קמע מגולגלות וסוגי לחשים
7. לוחיות קללה יווניות
8. יצורים דמוניים במזרח הקרוב
9. קערות השבעה מאגיות
10. קערות השבעה - קריאת טקסטים
11. האורבורוס
12. ספרי מאגיה ומרשמים

1. Russell J., "The Archaeological Context of Magic in the Early Byzantine Period," in: H. Maguire (ed.), *Byzantine Magic*, Dumbarton Oaks, 2005, pp. 35-50.
2. האנציקלופדיה העברית, הערכים: דמונולוגיה, כשפים או מגיה.
1. R. Pummer, "Samaritan Amulets from the Roman-Byzantine Period and their Wearers", *RB* 1987, pp. 251-263.
2. A.D. Bivar, "A Parthian Amulet", *BSOAS*, London, Vol. 30, 1967, pp. 512-525.
3. J. Spier, "Medieval Byzantine Magical Amulets and their Tradition", *Journal of the Warburg and Courtauld Institute*, Vol. 56 (1993), pp. 25-62.
1. Braun E., Dauphin C. & Hadas G., "A Rock-Cut Tomb at Sajur", *Atiqot* XXV, pp. 103-115.
2. Makhoully, "Rock-cut Tombs at El Jish", *QDAP* VIII, pp. 45-50.
1. W.J. Moulton, "Gleanings in Archaeology and Epigraphy", *AASOR* 1 (1920), pp. 70-80.
2. L.Y. Rahmani, "Mirror Plaques from a Fifth-Century A.D. Tomb", *IEJ* 14 (1964), pp. 55-60.
3. Y. Israeli, "A Mirror Plaque from the Clark Collection, Jerusalem", *IEJ* 24 (1974), pp. 228-231.
1. בוהק ג', "מפגשים בין-תרבותיים במאגיה העתיקה", *זמנים* 2008, עמ' 8-11.
2. אשל א', "האמונה בשדים בימי בית ה'", בתוך, מחניים 14, ירושלים תשס"ג.
3. T. Witton Davis, *Magic, Divination and Demonology among the Hebrews and their References*, 1969, pp. 111-130.
1. Naveh J. & S. Shaked, *Amulets and Magic Bowls: Aramaic Incantations of Late Antiquity*, Jerusalem, 1985, pp. 13-25.
1. Jordan D.R., "Defixiones from a Well near the Southwest Corner of the Athenian Agora", *Hesperia* 54 (1985), pp. 205-255.
2. Jordan D.R., "Inscribed Lead Tablets from the Games in the Sanctuary of Poseidon", *Hesperia* 63 (1994), pp. 111-126.
1. U. Gabbay, "A Collection of Pazuzu Objects in Jerusalem", *RA* 95 (2001), pp. 149-154.
2. האנציקלופדיה העברית, הערכים: שדים ורוחות, סמאל ולילית.
3. א' תן עמי, גילויים נוספים מענייני אשמדאי, *פעמים* 133-134 (תשע"ג), עמ' 185-208.
1. שקד ש', "קערות השבעה ולוחות קמיע: כיצד נפטרים משדים ומזיקים?", *קדמוניות* ל"ח, חוברת 129, תשס"ה, 2005, עמ' 2-13.
2. ג' בוהק, קערות ההשבעה הבבליות - עבר, הווה ועתיד, *פעמים* 105-6 (2005), עמ' 253-265.
1. Naveh J. & S. Shaked, *Amulets and Magic Bowls: Aramaic Incantations of Late Antiquity*, Jerusalem, 1985.
2. N. Vilozy, "Between Demon and King", in: J. Rubanovich (ed.), *Orality and Textuality in the Iranian World*, Brill 2015, pp. 400-421.
3. ג' וילוז'ני, שערות לילית וקרני אשמדאי, *יד בן צבי*, 2017.

-
1. מרגליות מ' (עורך), ספר הרזים, ירושלים, 1966, רק המבוא לספר.
1. "Magic and Geometry in the Early Christian Floor Mosaics and Textiles", in: H. Maguire, *Rhetoric, Nature and Magic in Byzantine Art*, Ashgate Publishing Company, 1998, pp. 265-274.
י' גפני, יהודי בבל בתקופת התלמוד, ירושלים, תשנ"א, עמ' 149-177.

חומר לקריאה נוספת:

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %

הרצאה 0 %

השתתפות 10 %

הגשת עבודה 80 %

הגשת תרגילים 10 %

הגשת דו"חות 0 %

פרויקט מחקר 0 %

בחנים 0 %

אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: